

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Я досліджую світ Дивокрай

**У небі, на землі, у воді
Птахи, комахи, риби**

1–4 класи

У двох частинах

Частина 2

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 82-1:082.1
ББК 83.8-5я71
Я11

Я досліджую світ. Дивокрай. У небі, на землі, у воді :
Я11 птахи, комахи, риби : 1–4 кл. : у 2-х ч. Ч. 2. : / упоряд.
І.П. Січовик. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан,
2019. — 224 с.

2005000012914

Збірник художніх творів, упорядкований відомим дитячим письменником Ігорем Січовиком, допоможе дітям краще пізнати тваринний світ рідного краю.

Книга складається із трьох розділів: «У небі», «На землі», «У воді». У кожному розділі подано загадки, скороговки, вірші, прислів'я та приказки, усмішки, оповідання, казки та легенди про тих тварин, для яких рідними стихіями є небо, земля, вода.

Відповідає Державному стандарту початкової освіти та типовим освітнім програмам.

Для вихователів дошкільних навчальних закладів, учителів початкових класів, молодших школярів, а також дбайливих батьків, бабусь і дідусів.

УДК 82-1:082.1
ББК 83.8-5я71

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Передмова

Пробудити інтерес до живої природи, прагнення більше дізнатися про рослинний і тваринний світ рідного краю — одне з головних завдань батьків, вихователів, учителів. Тому розповіді дорослих мають бути не лише інформативними та доступними, а й образними, цікавими.

Художнє слово — найкоротший шлях до серця і розуму дитини. На цьому наголошувала відома дитяча письменниця і фольклорист Олена Пчілка, яка приділяла багато уваги творам для підростаючого покоління, вкладала в цю працю душу. У родинях, де батьки виховують гуманне ставлення до природи власним прикладом та за допомогою художнього слова, діти виростають дбайливими, чуйними.

Чимала частка творів дитячої літератури присвячена світу живої природи. Вони пробуджують допитливість, розвивають уяву, вчать дитину бути уважною та спостережливою, а ще — поводитися так, аби природа добровільно відкривала свої таємниці.

Друга частина читанки «Дивокрай» складається із трьох тісно пов'язаних між собою розділів: «У небі», «На землі», «У воді». Перший розділ містить добірку творів про різних птахів, а також про кажана (звіра, який має крила); другий — про комах, павука, стоногу, а третій — про риб, рака, жабку, черепаху та ін.

Про ту чи іншу тварину подається велика кількість різножанрового матеріалу: загадки, скоромовки, вірші, приказки та прислів'я, казки й оповідання — адже кожен літературний жанр має певне спрямування. Так, загадки розвивають абстрактне мислення, спонукають слухача або читача до логіч-

ного аналізу. Веселі вірші, скоромовки чи каламбури виконують не тільки інформативну функцію, а й розвивають художній смак. Ці твори подобаються дітям і легко запам'ятовуються.

Особливе місце в житті дитини займає казка. Дитина вірить казковим героям, разом з ними радіє і сумує, непокоїться та співчуває, вчиться співпереживати й любити. Саме тому в читанці є чимало казок. Та найголовніше, що в кожному творі, дібраному автором-упорядником, відчувається глибока любов до природи, до тваринного світу і до людей, які ставляться до всього живого розумно й доброзичливо.

Ігор Січовик

У НЕБІ

НА ЗЕМЛІ

У ВОДІ

Будь природі другом

Он повзе мурашка,
Ось хлюпоче річка.
Не ламай ромашку,
Не топчи травичку.

В зелені діброва,
В китицях калина.
Глянь, яка чудова
Наша Україна!

Журавлі над лугом
Линуть рівним клином.
Будь природі другом,
Будь природі сином.

Знай-бо — це не мода,
Це життя потреба.
Нас віта природа
Чистим синім небом.

Анатолій Камінчук

У НЕБІ

СОЛОВЕЙ

Загадка

Невеличка, скромна пташка,
З нею стрітись дуже важко.
Та чарує всіх людей
Гарним співом ...

(йєволос)

Ігор Січовик

Загадка

Тьох-тьох-тьох,
Тіву-тів... —
Лине радісно з гаїв.
То співаночка чия?
Голосного ...

(я'волос)

Степан Жупанин

Соловейко застудився

Дощик, дощик, ти вже злива!
Плаче груша, плаче слива.
Ти періщить заходився,
соловейко застудився.
А тепер лежить під пледом,
п'є гарячий чай із медом.

Ліна Костенко

Хто я такий?

В мене є великий хист,
Я співаю, як артист.
Спів мій радісний усюди
Дуже люблять слухать люди.

(йеволоС)

Загадка

Ніхто співця весни не знає.
Однак всі чують, як співає.
Та пісня радісна й дзвінка.
Скажи, як звати співака?

(йеволоС)

Артисти

Має втіху
Солов'їха:
Солов'ята —
Всі у тата.
Всі співучі,
Голосисті,
Всі із хистом,
Всі артисти.

Станіслав Шаповалов

Солов'ї

Серед усіх птахів землі
Ти, друже, нас пізнаєш.
Сіренькі, правда, ми й малі,
Ідеш — не помічаєш.
А спів почуєш із гаїв,
Зупинишся і скажеш:
— В гаю співають солов'ї,
Їх спів ти добре знаєш.

Як солов'їха нагуває своїх діток

У солов'їхи в гнізді троє пташенят. Цілий день носить вона їм їсти: комашок, мушок, павучків. Наїдяться солов'ята — і сплять. А вночі, уже перед світом, просять пити. Летить солов'їха в гай. На листочках — чиста, свіжа роса. Знаходить солов'їха найчистішу краплинку, бере її дзьобиком. Летить до гнізда, несе своїм діткам пити. Кладає краплину на листочок. П'ють солов'ята росу. А в цей час уже й сонце сходить. Знову летить солов'їха по комашок.

Василь Сухомлинський

Солов'ї

У лісі стільки вранішнього сонця, аж очам лоскітно. Здається, що все тут густо прошите золотими нитками. А на воду глянеш — дзеркало та й годі!

Листя ще тільки проклюнулося на березі та вільсі, на ліщині та осиці.

Край самої води черемха, у піняві вся. Цвіте.

Ми розкладаємо вудки.

Враз як задзвенить, як защебече: «Тьох-тьох-тьох! Чів-чюв!» Соловейко.

Коли він змовк, десь за річкою озвався другий. А ген оддалік ще один витинає.

І знову над нами: «Тьох-тьох! Ті-ті-ті! Тюр-р-р! Чів-чюв! Чів-чюв!..»

Оте «чів-чюв» виходило у нього так, наче запитував нас: «Чув?»

Євген Шморгун

Соловейко

Ми пішли до гаю вдвох —
Я й сестра Даринка.
А в гаю тім — тьох та тьох,
Та іще так дзвінко...
Що за співаки? Чий?
То співають солов'ї.

Микола Голубничий

Соловейко

Ви чули, як співає соловейко
В зеленім калиновім гаю,
Вплітає голос і серденько
В весняну пісеньку свою.
А потім заспівають солов'ята.
Їх будуть слухать небо і земля.
Їх будуть слухать наша біла хата,
Бабуся, сонечко і я.

Олена Плаха

Соловейко

Соловейко навесні,
Навесні
Сипле співи голосні,
Голосні.
Соловейку, щебечи,
Щебечи,
Мене співам научи,
Научи!
Заспіваєм ми удвох,
Ми удвох,
Починаєм:
— Тіу-тьох, тіу-тьох!

Грицько Бойко

Соловей

«Хто не вгадає? Я?
Оце городять небилицю!
Щоб не впізнав я солов'я,
Щоб не впізнав цю гарну птицю?..»

Євген Гребінка

А в соловейка

А в соловейка
Жінка маленька,
Сидить на кілочку,
Пряде на сорочку.
Смик помаленьку
На сорочку, на тоненьку.

З народної творчості

Соловейко

Соловейко-соловію, прилети!
Я співати не умію так, як ти.
Соловейку, соловію, нумо, вдвох!
Слухай-но, як я умію:
— Тьох! Тьох! Тьох!

Анатолій Камінчук

Соловейкова сім'я

П'ять веселих солов'ят
У гніздечку тихо сплять,
А дванадцять солов'яток
Будять хлопців і дівчаток.
А як мама-солов'їха
Заспіває всім на втіху,

Скільки срібних голосочків
Обізветься у лісочку?
Скільки всього солов'їв
В соловейковій сім'ї?

Марія Чумарна

Летить соловей за море

Летить соловей за море,
Спочинку не має,
І долини, і діброви,
І луги минає.
Ні в садочку вишневому,
Ні в лісі густому
Не живеється, не сидиться
Йому молодому.
Ой, куди ти, сірокрилий,
Куди поспішаєш,
Що й долини,
І діброви,
І луги минаєш?

Леонід Глібов

Соловейку-солов'ю

Соловейку-солов'ю
Я приспівочку зів'ю,
Свіжу та барвисту,
З золотого листу.
З того листу, що в долині,
На кленині, на калині,
На березовій корі,
На дубочку угорі.
Листя, листя, не шаста,

Соловейка захисти
Од важкого грому,
Вітру-бурелому.
Од яркої блискавиці,
Щоб не сліпнули очиці,
Од дощу в світанки білі,
Од метілі-заметілі,
Холоднючої зими.

Андрій Малишко

Солов'ї

У саду в нас на калині,
Як стемніє навесні,
Мов дзвіночки солов'їні
Розливаються пісні.
Я прокинувся рано-рано,
У садочок вийду я,
Під калинонькою стану,
Вивчу пісню солов'я.
Буду так і я співати,
Бо і в мене голос є...
Мама каже:
«В нас у хаті
Солов'ятко є своє».

Марія Познанська

Соловей і Жук

У садку співав Соловей. Його пісня була дуже гарна. Він знав, що його пісню люблять люди. Того й дивився з погордою на квітучий сад, на синє небо й на маленьку Дівчинку, що сиділа в саду і слухала його пісню.

А коло Соловейка літав великий рогатий Жук. Він літав і гудів. Соловей припинив свою пісню та й каже:

— Перестань гудіти. Ти заважаєш мені співати. Твоє гудіння нікому не потрібне. Та й краще, аби тебе, Жука, зовсім не було.

Жук з гідністю відповів:

— Ні, Солов'ю: без мене, Жука, неможливий світ, як і без тебе, Солов'я.

— Ну й мудрець! — зареготав Соловей. — Виходить, що й ти потрібен людям? Ось запитаємо Дівчинку, вона скаже, хто потрібен людям, а хто ні.

Полетіли Соловей і Жук до Дівчинки та й питають:

— Скажи, Дівчинко, кого треба залишити в світі — Солов'я чи Жука?

— Хай собі будуть і Соловей, і Жук, — відповіла Дівчинка. Тоді подумала й додала: — Як же можна без Жука?

Василь Сухомлинський

Соловей

Не щебечи, соловейку,
Під вікном близенько,
Не щебечи, малюсенький,
На зорі раненько.
Як затьохкаєш, як свиснеш,
Неначе заграєш,
Так і б'ється в грудях серце, —
Душу роздираєш;
Як засвищеш голосніше,
А далі тихенько,
Аж у душі похолоне,
Аж замре серденько,
Зовсім трошки перестанеш —
Лунь усюди піде,
В темну ніч ти веселишся
І як сонце зійде...

Не щечечи ж, соловейку,
Як сонце пригріє.
Не щечечи, малюсенький,
Як і вечоріє!
Ти лети, співай тим людям,
Котрі веселяться.
Вони піснею твоєю
Будуть забавляться.

Віктор Забіла

Ой у гаю, при Дунаю

Ой у гаю, при Дунаю,
Соловей щечече,
То він свою всю пташину
До гніздечка кличе.
Ой тьох-тьох, віть-тьох-тьох-тьох,
Соловей щечече,
То він свою всю пташину
До гніздечка кличе.

Українська народна пісня

Співай, соловейку!

Аж гнеться калина від співу дзвінкого!
Це хто там співає? Не видно нікого.
Погляньте пильніш у калину рясну:
Ото соловейко стрічає весну..
І дуже ми вдячні маленькій пташині.
Хоча вона взимку жила на чужині,
Та пісню принесла у рідний свій край.
Співай, соловейку, ще дужче співай!

Марія Познанська